

Tema

Dansens og musikkens rødder 56

Om Berggreens danse. 1. del

Kjeld Nørgaard, Århus

Andreas Peter Berggreen (1801 – 1880) kendes nok først og fremmest som komponist til nogle af vore populære salmer (Julen har englelyd, Velkommen igen Guds engle små, Vær velkommen Herrens år) samt som udgiver af værket "Sange til skolebrug i 2- 3- og 4- stemmig udsættelse" som kom til at stå som de næste par generationers mest benyttede koralbog¹.

A. P. Berggren

Han står i det hele taget bag en betydelig musikalsk produktion, og set fra et folkekulturelt synspunkt bemærker man især det monumentale værk i 11 bind: Folkesange og Melodier, fædrelandske og fremmede.

Han var stærkt påvirket af romantikken med dennes interesse for gen- og nydigtning af myter, sagn, sagaer, folkeeventyr og folkeviser².

I forordet til anden udgave 1860 (genoptrykt i 3. udgave 1869) skriver han "Under den bevægelse i Videnskabens og Kunstens Regioner, der har fundet sted i dette Aarhundrede, er også Opmærksomheden bleven mere, end hidtil, henvendt på de Skatte, som Nationerne eie i deres Folke-Sange og Melodier. Som umiddelbare Yttringer af Folkeslagenes aandige Natur, maae de ogsaa i høieste Grad tiltrække ethvert poetisk Gemyt. De befrugte Phantasien og lade os skue dybt ind i hver Nations

eiendommelige Væsen". Et citat, der kan give anledning til megen litterær og genrehistorisk fortolkning!

Illustration fra bogen.

Af dansemæssig interesse er især bindet "Danske folkesange og melodier" fra 1869³. Ud over et stort antal sange indeholder bogen nemlig nogle spillemandsmelodier og, hvad der er nok så interessant, den indeholder 5 egentlige dansebeskrivelser. Så vidt vides, er dette den første kilde der indeholder dansebeskrivelser af danske folkelige danse.

Bogens første 282 melodier er danske hvorefter der følger et lille tillæg med 12 islandske og færøske.

Numrene 1- 230 er stort set alle sange, medens numrene fra 231 – 282 er dansemelodier. De fleste af dem er helt ukommenterede, men til 5 af dem er der i bogens noter knyttet en dansebeskrivelse!

Den første omtale er til nr 232 som hedder Taprisør. Som kilde til melodien anføres "en jydsk Spillemand i Vendsyssel" og om melodien står der, at den er "...udskreven af hans nodebog"

Dansen er en kredsdans der, med Berggreens ord, "...udføres af mange Par, der staae opstillede i en Rundkreds" Dansen må have været ganske langvarig! Den starter med at

"..under 1ste Repetits gjøres "stort Hjul" det vil sige: Alle tage hinanden i Hænderne og dandse rundt" Det lyder som det vi i dag kalder "Stor kreds". Herefter kommer det langvarige: "Medens 2den Repetits spilles 1ste Gang, træde alle Karlene ind i Kredsen, lidt tilhøre, saa at de komme ligefor deres Naboers Piger, for hvem de balancere; derpaa gaae alle Karlene videre tilhøre og balancere, under Gjentakelsen af 2den Rep., for den næste Pige, og saa fremdeles hele Kredsen rundt, medens 2den Rep. gjentages ligesaamange Gange, som der er Par". Herrerne skal med andre ord rundt og balancere for samtlige damer, alt imens 2. reprise gentages et passende antal gange. Hvis der er mange par må det have taget en rum tid. Herefter danses der en tur til 1. reprise, hvorefter alle karlene skal ud på den samme balance-runde igen. Der beskrives ialt 10 ture. Beskrivelsen af den præcise udførelse af turene er lidt uklar, men her følger min fortolkning omskrevet med de gloser der normalt benyttes idag.

Stor kreds

Sving egen

Stor damemølle

Stor herremølle

Damerne dobbeltkreds

Herrerne dobbeltkreds

Damerne kreds med skulderfatning

Herrerne kreds med skulderfatning

Stor kreds

Sving egen

Dette er en ganske interessant turrækkefølge, idet den passer fint med det mønster der i øvrigt tegner sig i vore foreningsfolkedanse.

Efter dansebeskrivelsen funderer han lidt over, hvad Taprisør mon kan betyde, uden dog at nå frem til noget overbevisende resultat. Han foreslår "Om Navnet skulle være en særegen Udtale af "capricieux", der kunne tyde hen på det Indfald, at gaae til Naboens Pige og balancere for hende?" Det lyder nu ikke særligt overbevisende, men hvem ved?

Princippet i dansen genfindes i Vesterbo-Trekant beskrevet i Vejlehæftet⁴. Dansen er her kun beskrevet for tre par. Herrerne skal i denne dans ikke balancere for damerne, men i stedet svinge dem alle, turene er anderledes, men melodien er (næsten) den samme. Forskellen beror pri-

mært på, at Berggreens melodi er i mol, medens melodien fra Vejlehæftet er i dur.

Man kan læse en mere udførlig omtale af sammenhængen mellem Taprisør og Vesterbo-Trekant samt se melodierne i min tidligere udsendte artikel "Vesterbo-Trekant"¹⁵. Omtale af de resterende danse kommer i næste nummer.

Litteratur

1. Karen Bjerre og Lisbeth Kiil, red: Sanghåndbogen. Gyldendal 1999. På side 13 er der omtale af bemeldte værk.
2. Salmonsens konversationsleksikon. Anden udgave, bind 3. København 1915.
3. A.P.Berggreen: Danske Folke-Sange og Melodier med et til-læg af Islandske og Færøiske. Tredie, meget forøgede udgave. Reitzels Forlag 1869.
4. Foreningen til Folkedansens Fremme: Gamle Danse fra Vejle Vestereg. København 1976.
5. Kjeld Nørgård: Vesterbo Trekant i Hjemstavnsliv nr 6-7 1996.

Mega bal

Fredag den 2. februar kl. 20.00 - 01.00 spiller to af Danmarks bedste spillemandsorkestre op til dans på Badstuen:

Lang Linken fra Tommerup, Carl Erik Lundgaard Jensen på harmonika, Keld Nørgaard på klaver, sækkepibe og Poul Lendal på violin m.m., og bagefter spiller **Jæ' Sweevers fra Fanø**, Ole Mouritzen på harmonika, Peter Uhrbrandt på violin og Ove Søgaard på klaver op til bal på Badstuen, Østre Stationsvej 26 i Odense.

Ballet er støttet af Statens Musikråd og Odense Kommune.

Arrangører Folkemusiklauget Fynboerne. Ingen tilmelding.

Entré 80 kr.

Yderligere oplysninger: Britta Rasmussen, 6599 1354

<http://hjem.get2net.dk/folkemusiklauget.fynboerne/>